

νά εξορισθῶν ἀπὸ τὴν πολιτείαν καὶ πολῖται, ὅταν πρόκειται περὶ ἐξαιρετικῆς τιμωρίας διὰ ἐγκλήματα ἀφορῶντα τὴν χώραν.

Μόνον πολῖται ἔχουν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὑποστήριξιν ἐκ μέρους τῶν διπλωματικῶν ἀντιπροσώπων τῆς πολιτείας. Τοῦτο εἶναι τὸ σύνθηδες περιεχόμενον, τὸ ὁποῖον παρουσιάζουν τὰ πολιτικὰ δικαιώματα εἰς τὰς συγχρόνους πολιτειακὰς τάξεις. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀπόκτησιν καὶ τὴν ἀπώλειαν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων αἱ διάφοροι ἔννομοι τάξεις τῶν διαφόρων πολιτειῶν δίδουν ὁρισμούς, οἱ ὁποῖοι ἀντιφάσκουν πρὸς ἀλλήλους. Κατὰ κανόνα τὸ τέκνον ἐκ νομίμου γάμου ἀκολουθεῖ τὴν πολιτικὴν ὑπηκοότητα τοῦ πατρὸς, τὸ τέκνον ἐκ μὴ νομίμου γάμου τὴν ὑπηκοότητα τῆς μητρὸς, ἡ δὲ γυνὴ ἀκολουθεῖ τὴν ὑπηκοότητα τοῦ ἀνδρός. Ἐκτὸς αὐτοῦ ἡ ὑπηκούτης ἀποκτᾶται διὰ τῆς γεννήσεως ἐν τῇ κυρίᾳ περιοχῇ τῆς πολιτείας ἢ διὰ μακρᾶς δεδοκιμασμένης διαμονῆς. Ἄλλοι λόγοι ἀποκτήσεως τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων εἶναι ἡ νομιμοποίησις ἐνὸς ἐξωγάμου τέκνου διὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς πολιτείας, ἡ υἱοθέτησις. Ἡ ὑπηκοότης εἶναι βεβαίως κανονικὸς θεσμὸς τῆς συγχρόνου πολιτείας, δὲν εἶναι ὅμως οὐσιώδης εἰς τὴν πολιτείαν ὡς τοιαύτην. Ἡ πολιτεία πρέπει νὰ ἔχη ὑποτεταγμένους, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχη πολίτας. Οὕτω δὲ ἀνήκει καὶ ὁ ξένος, ἐφ' ὅσον εἶναι ὑποτεταγμένος εἰς τὴν πολιτειακὴν ἔννομον τάξιν, εἰς τὸν λαὸν τῆς πολιτείας, καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι χωρὶς δικαιώματα καὶ ἔχει μόνον νομικὰ καθήκοντα.

Ὁ λαὸς τῆς πολιτείας δὲν ἀποτελεῖται μόνον ἀπὸ τοὺς πολίτας· οἱ πολῖται ἀποτελοῦν μόνον ἐντὸς τοῦ λαοῦ τῆς πολιτείας μίαν μερίδα ἀνθρώπων ἐχόντων ἰδιαίτερα δικαιώματα καὶ ἰδιαίτερα καθήκοντα.

Γ' Ἡ τοπικὴ διαίρεσις τῆς Πολιτείας.

(Συγκέντρωσις καὶ ἀποκέντρωσις : αἱ ἐνώσεις τῶν πολιτειῶν).

§ 41. Οἱ κανόνες τῆς πολιτειακῆς ἐννόμου τάξεως δύνανται νὰ ἔχουν ὅλοι τὴν αὐτὴν ἐκτασιν κύρους, τουτέστι νὰ ἰσχύουν ὅλοι διὰ

τὴν συνολικὴν ἔκτασιν τῆς πολιτείας, ἢ πολιτειακὴ ὅμως ἔννομος τάξις εἶναι δυνατόν νὰ συντίθεται καὶ ἀπὸ κανόνας, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλοι μὲν νὰ ἰσχύουν διὰ τὴν συνολικὴν ἔκτασιν τῆς πολιτείας, ἄλλοι δὲ μόνον διὰ ὠρισμένα μέρη τῆς πολιτείας. Δύο κανόνες, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται βεβαίως εἰς τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον, ἀλλ' ἰσχύουν διὰ δύο τοπικῶς διαφόρους περιφερείας, δύνανται νὰ ἔχουν διάφορον περιεχόμενον, τουτέστι νὰ ρυθμίζουν κατὰ διάφορον τρόπον τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον. Οἱ κανόνες οὗτοι, οἱ ἰσχύοντες δι' ὠρισμένας περιφερείας ἀποτελοῦν τὰς μερικὰς τάξεις δικαίου καὶ ρυθμίζουν τὰς μερικὰς κοινωνίας, αἱ ὁποῖαι θεωροῦνται ὡς τοπικῶς διακεκριμένα «μέλη» τῆς καθ' ὅλου πολιτείας. Ἡ τοπικὴ αὕτη διαίρεσις τῆς πολιτείας εἶναι τὸ ἴδιον πράγμα μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν «ἀποκέντρωσιν». Εἶναι δὲ δυνατόν νὰ διακρίνη κανεῖς διαφοροὺς **βαθμοὺς** τῆς ἀποσυγκεντρώσεως ταύτης — συνεπῶς δὲ καὶ τῆς πρὸς αὐτὴν ἀντιαποκρινομένης συγκεντρώσεως—συμφώνως πρὸς τὴν ἀναλογίαν τὴν ὑφισταμένην μεταξὺ τοῦ πλήθους καὶ τῆς ἀξίας τῶν κεντρικῶν ἢτοι τῶν δι' ὀλόκληρον τὴν ἔκτασιν τῆς πολιτείας ἰσχυόντων κανόνων καὶ τῶν **ἀποκεντρωτικῶν** ἢτοι τῶν κανόνων τῶν ἰσχυόντων μόνον διὰ ὠρισμένας περιφερείας τῆς πολιτείας. Εἰς τὸ ἀκρότατον ὅριον τῆς **πλήρους** συγκεντρώσεως καὶ τῆς **πλήρους** ἀποκεντρώσεως φιλάνομεν, ὅταν ὅλοι οἱ κανόνες τοῦ συστήματος ἰσχύουν χωρὶς ἐξαίρεσιν δι' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς πολιτείας, καὶ ὅταν ὅλοι οἱ κανόνες τοῦ συστήματος ἰσχύουν χωρὶς ἐξαίρεσιν μόνον διὰ ὠρισμένας περιφερείας. Εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν τότε μόνον εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ λόγος περὶ διαιρέσεως ἑνὸς **ὅλου**, καὶ περὶ ἀποκεντρώσεως **μιας** ἐνιαίας κοινότητος, ὅταν προϋποθέσῃ κανεῖς τοῦλάχιστον ἓνα **ὑποθετικὸν θεμελιώδη κανόνα** ὡς ἔχοντα κῦρος διὰ τὸ ὅλον τῆς ἐκτάσεως τῆς πολιτείας—τὸ ἀποτελούμενον ἀπὸ τὸ ἄθροισμα ὅλων τῶν εἰδικῶν περιφερειῶν—εἰς τρόπον ὥστε ὅλοι οἱ τεθέντες κανόνες νὰ παρουσιάζωνται ὡς ἔχοντες κῦρος μόνον διὰ τὰς εἰδικὰς περιφερείας. Ἡ περίπτωσις ὅμως αὕτη τῆς **πλήρους** ἀποκεντρώσεως—ὡς ἐπίσης καὶ τῆς **πλήρους** συγκεντρώσεως—δὲν συναντᾶται ποτὲ εἰς τὴν πραγματικότητα. Μεταξὺ τῶν δύο ἀκροτάτων τούτων ὁρίων εὐρίσκονται οἱ διάφοροι τύποι **μερικῆς** ἀποκεντρώσεως καὶ **μερικῆς** συγκεντρώσεως. Ἡ μερικὴ ἀποκέντρωσις εἶναι δυνατόν νὰ ἀναπτυχθῇ ἢ μὲ τὴν στήριξίν της μόνον εἰς μερικὰς

βαθμίδας τῆς ἐννόμου τάξεως ἢ—χωρίς νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψει αἱ διάφοροι βαθμίδες—μὲ τὴν στήριξίν της εἰς μερικὰ *οὐσιαστικὰ γεγονότα*. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν παρουσιάζονται ὅλοι οἱ *συνταγματικοὶ* νόμοι ὡς ἔχοντες κῦρος διὰ τὸ ὅλον, ἤτοι ὡς κεντρικοὶ κανόνες, ὅλοι οἱ ἄλλοι ὁμῶς γενικώτεροι κανόνες καθὼς καὶ οἱ ἀτομικώτεροι παρουσιάζονται ὡς ἰσχύοντες μόνον διὰ τὰς εἰδικὰς περιφερείας, ἤτοι ὡς ἀποκεντρωτικοὶ ἢ ὡς τοπικοὶ κανόνες, ἢ ἐξ ἄλλου παρουσιάζονται ὅλοι οἱ γενικοὶ κανόνες (νόμοι) ὡς κεντρικοὶ κανόνες, ὅλοι δὲ ἢ μερικοὶ ἀτομικοὶ εἰδικοὶ κανόνες ἰσχύουν μόνον δι' ὠρισμένας περιφερείας. Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἡ οὐσιαστικὴ ἀρμοδιότης εἶναι διηρημένη μεταξὺ τῆς κεντρικῆς τάξεως καὶ τῶν τοπικῶν τάξεων, εἰς τρόπον, ὥστε προκειμένου περὶ ὑποθέσεων τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, ἰσχύουν μόνον κεντρικοὶ κανόνες, προκειμένου δὲ περὶ ὑποθέσεων ἰσχύουν μόνον τυπικοὶ κανόνες.

§. 42. Διὰ τὸ ζήτημα τῆς συγκεντρώσεως ἢ τῆς ἀποκεντρώσεως ἔχει σπουδαιότητα, ἂν καὶ δευτερεύουσαν, ἐκτὸς τοῦ *στατικοῦ* στοιχείου τῆς διαφόρου τοπικῆς ἐκτάσεως, ἐφ' ἧς ἰσχύουν οἱ κανόνες οἱ ἀποτελοῦντες μίαν τάξιν, καὶ τὸ *δυναμικὸν* στοιχεῖον τοῦ *τρόπου καθ' ὃν τίθενται οἱ κανόνες ἢ τὰ ὄργανα τὰ θέτοντα τοὺς κανόνας*. Σημασίαν ἔχει ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ ἂν οἱ κεντρικοὶ ἢ οἱ τοπικοὶ κανόνες τίθενται ὑπὸ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὀργάνου ἢ ὑπὸ περισσοτέρων ὀργάνων. Ἡ συγκέντρωσις εἶναι βεβαίως δυνατὴ τόσον ὅταν ὑπάρχει ἐνότης ὅσον καὶ ὅταν ὑπάρχει πολλότης τῶν ὀργάνων τῶν θετόντων τοὺς κεντρικοὺς κανόνας. Ἡ ἐννοια ὁμῶς τῆς συγκεντρώσεως καθίσταται σαφεστέρα ὅταν ὅλοι οἱ κεντρικοὶ κανόνες τίθενται ὑπὸ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ, εἰ δὲ δυνατὸν, ὑπὸ ἐνὸς ἀπλοῦ ὀργάνου. Ἐν τούτοις ἡ ἀποκέντρωσις δὲν συνίσταται εἰς τὸ γεγονὸς, ὅτι οἱ κεντρικοὶ κανόνες τίθενται ὑπὸ διαφόρων ὀργάνων ἢ διαφόρων πράξεων τῶν ὀργάνων κατὰ τὰ διάφορα οὐσιαστικὰ τμήματα (Ressortsystem). Θεωρητικῶς εἶναι δυνατὴ καὶ ἡ περίπτωσις καθ' ἣν ὅλοι οἱ τοπικοὶ κανόνες, μάλιστα δὲ καὶ οἱ κεντρικοὶ καὶ οἱ τοπικοὶ κανόνες τίθενται ὑπὸ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὀργάνου, τουτέστιν ὑπὸ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ *φορέως* τοῦ ὀργάνου, ἂν καὶ διὰ διαφόρων πράξεων τοῦ ὀργάνου. Ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει πρόκειται *προσωπικὴ ἔνωσις* μεταξὺ τῶν ὀργάνων διαφόρων τοπικῶν (μερικῶν) τάξεων ἢ μάλιστα *προσωπικὴ ἔνωσις* μεταξὺ κεντρικοῦ ὀργάνου καὶ τοπικῶν

ὀργάνων. Ἐφ' ὅσον δὲ ἡ ἀποκέντρωσις γίνεται ἀκριβῶς ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ τελοῦν διὰ διάφορα τμήματα τῆς πολιτείας *περιεχομενικῶς* *διάφοροι* κανόνες ἐν σχέσει πρὸς τὰ αὐτὰ ἀντικείμενα, ἡ τοιαύτη προσωπικὴ ἔνωσις ἐγκαταλείπεται καὶ ὀρίζονται πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς θέσεως τῶν διαφόρων μερικῶν τάξεων διάφοροι φορεῖς τῶν ὀργάνων, διάφορα ὄργανα.

§. 43. Παρὰ τὴν ποσοτικὴν διάκρισιν εἰς ὀλοκληρωτικὴν καὶ μερικὴν ἀποκέντρωσιν (συγκέντρωσιν) εἶναι ἀναγκαῖα καὶ *ποιοτικὴ* διάκρισις μεταξὺ *τελείας* καὶ *ἀτελοῦς* ἀποκεντρώσεως. Ἡ ἀποκέντρωσις εἶναι τελεία, ὅταν οἱ δι' ἐν ὀρισμένον τμήμα ἰσχύοντες κανόνες τίθενται *ὀριστικῶς* καὶ *ἐλευθέρως*. Ὀριστικῶς τίθενται ὅταν δὲν ὑπάρχει ἡ δυνατότης νὰ ἀναιρεθῇ ὁ τοπικῶς κανὼν διὰ τοῦ κεντρικοῦ ἢ καὶ νὰ ἀντικατασταθῇ πιθανῶς ὑπ' αὐτοῦ. Π.χ. ἡ ἀρμοδιότης τῆς νομοθεσίας εἶναι διηρημένη μεταξὺ ἐνὸς κεντρικοῦ ὀργάνου καὶ περισσοτέρων ὀργάνων. Μία ὀρισμένη ὕλη ἀνήκει συνεπῶς εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς τοπικῆς νομοθεσίας· ἐξ ἄλλου ὅμως εἶναι δυνατόν ἕνας σχετικὸς πρὸς τὴν ὕλην τοπικὸς κανὼν ν' ἀναιρεθῇ ἢ νὰ ἀντικατασταθῇ ὑπὸ ἐνὸς κεντρικοῦ νόμου ἀντιτιθεμένου πρὸς τὸν τοπικόν, ὅπως συμβαίνει τοῦτο εἰς τὴν ὀμοσπονδίαν τῶν πόλιτειῶν, ὅποτε τὸ κεντρικὸν δίκαιον θραύει τὸ τοπικὸν τοιοῦτον (Reichsrecht bricht Landrecht). Ἐλευθέρως τίθενται οἱ κανόνες ὅταν ὁ τοπικὸς κανὼν δὲν προσδιορίζεται κατὰ τὸ περιεχόμενον του ὑπὸ τοῦ κεντρικοῦ κανόνος. Οὕτω πῶς εὐρισκόμεθα π.χ. πρὸ ἀτελοῦς ἀποκεντρώσεως, ὅταν ἡ νομοθεσία εἶναι μὲν διηρημένη μεταξὺ ἐνὸς κεντρικοῦ ὀργάνου καὶ περισσοτέρων τοπικῶν ὀργάνων, ὁ τοπικὸς ὅμως νόμος κατὰ τὸ περιεχόμενον του εἶναι προσδιορισμένος κατὰ τοῦτο ὑπὸ ἐνὸς κεντρικοῦ καθ' ὅτι ὁ κεντρικὸς νόμος ἐμπεριέχει ἤδη τὰ θεμελιώδη στοιχεῖα καθ' ἃ γίνεται ἡ ρύθμισις καὶ συνεπῶς ὁ τοπικὸς νόμος ἀναπτύσσει μόνον ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δυνάμει ἐνυπηρέχεν εἰς τὸν γενικόν.

§. 44. Τοιοῦτον εἶδος ἀτελοῦς ἀποκεντρώσεως, καὶ μάλιστα ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς ἐκτελέσεως, παρουσιάζει ἡ μορφή ἐκείνη τῆς ὀργάνωσης τὴν ὁποίαν συνήθως χαρακτηρίζει κανεῖς ὡς «*διοικητικὴν ἀποκέντρωσιν*». Ἡ πολιτεία διαιρεῖται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἰς διοικητικὰς καὶ δικαστικὰς Provinzen, αἱ δὲ Provinzen εἰς Kreise

καὶ τὰ Kreise εἰς Bezirke. Τὰ τμήματα ταῦτα εἶναι ἐκεῖνα ἐφ' ὧν ἰσχύουν οἱ εἰδικοί κανόνες (διοικητικαὶ ἢ δικαστικαὶ ἀποφάσεις διὰ τὴν θέσπισιν τῶν ὁποίων εἶναι ἀρμόδια τὰ ἱεραρχικῶς ἐνεργοῦντα ὄργανα (Minister, Provinz-gouverneur, Kreishauptmann, Bezirksvorsteher Provinzialgericht, Kreisgericht, Bezirksgericht). Ἡ ἐκτέλεσις, τουτέστιν ἡ θέσπισις, τοῦ τὸν νόμον ἐκτελοῦντος εἰδικοῦ κανόνος γίνεται πρῶτον διὰ τὴν στενωτέραν ἔκτασιν κύρους ἐκ μέρους τοῦ Bezirksvorsteher ἢ τοῦ Bezirksgericht. Ἡ ἀρμοδιότης ὅμως ἢ καὶ ἡ ἀπόφασις τούτων δὲν εἶναι ὀριστική. Ἡ ἀπόφασις αὐτὴ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναιρεθῇ ἢ νὰ ἀντικατασταθῇ δι' ἑνὸς κανόνος τιθεμένου ὑπὸ τῆς ἀνωτέρας ἀρχῆς, ἀνωτέρου ὀργάνου. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ διοικήσεως καὶ δικαιοσύνης ἐπὶ τοῦ προκειμένου σημείου συνίσταται ἐν τούτῳ, ὅτι ἐν τῇ δικαιοσύνῃ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν διοίκησιν, ὁ ὑπὸ τῆς κατωτέρας ἀρχῆς τιθέμενος κανὼν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὀρισθῇ κατὰ περιεχόμενον διὰ τοῦ κανόνος τοῦ τιθεμένου ὑπὸ τῆς ἀνωτέρας ἀρχῆς, διότι τὰ δικαστήρια εἶναι κατ' ἀρχὴν ἀνεξάρτητα, ἐνῶ αἱ διοικητικαὶ ἀρχαὶ ἐξαρτῶνται ὑπὸ τῆς ἀνωτέρας.

§. 44. Ἄλλον τύπον τῆς διαιρέσεως τῆς πολιτείας παρουσιάζει ἡ καλουμένη ἀποκέντρωσις διὰ τῆς αὐτοδιοικήσεως. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς αὐτοδιοικήσεως ἡ ἀρχὴ τῆς ἀποκεντρώσεως συνδέεται μετὰ τὴν ἰδέαν τῆς δημοκρατίας, τουτέστι τῆς αὐτοδιαθέσεως. Τὸ διὰ τὴν θέσπισιν τῶν εἰδικῶν, ἐν τινὶ δὲ μέτρῳ, καὶ τῶν γενικῶν τοπικῶν κανόνων ἀναγκαῖον ὄργανον ἐκλέγεται ὑπ' ἐκείνων δι' οὓς οἱ θεσπισθησόμενοι κανόνες ἀποτελοῦν δέσμευσιν. Ἡ οὕτω πῶς δημιουργουμένη τάξις ρυθμίζει τὸ καλούμενον σῶμα τῆς αὐτοδιοικήσεως, τοῦ ὁποίου ὁ τύπος εἶναι δῆμος (κοινότης). Τὸ ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ δήμου (κοινοῦτος) ἐκλεγόμενον δημοτικὸν συμβούλιον (δήμαρχος, ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ κ.λ.π.) εἶναι τὰ ἀποκεντρωτικὰ, (τοπικὰ) ὄργανα. Ἡ ἀποκέντρωσις ἀναφέρεται μόνον εἰς ὁρισμένα θέματα, ἢ ἀρμοδιότης τοῦ δήμου εἶναι περιορισμένη καὶ κατ' ἀρχὴν περιορίζεται εἰς τὴν βαθμίδα τῶν εἰδικῶν κανόνων. Ἐν τούτοις εἶναι δυνατὸν νὰ τεθοῦν ὑπὸ τοῦ δήμου-εἰς τὸ πλαίσιον πάντοτε τῶν κεντρικῶν νόμων — καὶ γενικοὶ κανόνες, οἱ καλούμενοι αὐτόνομοι θεσμοί. Ἡ ἀποκέντρωσις εἶναι κατ' ἰδέαν τελεία, τοῦλάχιστον ἀπέναντι τῶν ἀπολυταρχικῶς ὀργανωμένων πολιτειακῶν κεντρικῶν ὀργάνων. Συνή-

ὅπως ὅμως παρέχεται εἰς τὰ κεντρικὰ ταῦτα ὄργανα τὸ δικαίωμα τῆς ἐποπτείας καθ' ὅσον ταῦτα ἀναιροῦν παρανόμους πράξεις τοῦ σώματος τῆς αὐτοδιοικήσεως, ἂν καὶ δὲν δύναται νὰ ἀντικαταστήσουν ταύτας διὰ κανόνων ὑπ' αὐτῶν τιθεμένων. Ἐφ' ὅσον τὸ σῶμα τῆς αὐτοδιοικήσεως συγχωνεύεται μὲ ἄλλα σώματα καὶ ἀποτελοῦν αὐτόνομον τινα (ἀνώτερον) ὄργανισμὸν ἢ μὲ ἄλλα λόγια ὅταν ἡ διοίκησις εἶναι δημοκρατικὴ αὐτοδιοίκησις, ὄχι μόνον κατὰ τὴν κατωτέραν ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνωτέραν ἔννοιαν, τότε εἶναι δυνατόν νὰ ἐλαττωθῇ ὁ βαθμὸς τῆς ἀποκεντρώσεως μεταξὺ τοῦ κατωτέρου καὶ τοῦ ἀνωτέρου σώματος τῆς αὐτοδιοικήσεως. Γενικῶς δὲ ὁ ὑψηλὸς βαθμὸς τῆς ἀποκεντρώσεως, ἀφοῦ τὰ σώματα τῆς αὐτοδιοικήσεως εὐρίσκονται ἐνὸς τῆς συγχρόνου πολιτείας, ἀνάγεται κατ' οὐσίαν εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἡ πολιτεία, κυρίως εἰς τὰς **κεντρικὰς ἀρχάς**, εἰς τὰ κεντρικὰ αὐτῆς ὄργανα, ἦτο ὁργανωμένη **ἀπολυταρχικῶς**, ἐνῶ τὰ τοπικὰ ὄργανα καὶ κατ' ἀρχὴν αἱ κοινότητες—ἀνέκαθεν εἶχαν δημοκρατικούς θεσμούς. Ἀποκέντρωσις αὐτῶν τῶν δημοκρατικῶν πολιτειακῶν ὀργάνων σημαίνει τὸν ἀποκλεισμὸν, τῆς ἐπιρροῆς, ἣν ἐξασκοῦν τὰ ἀπολυταρχικὰ κεντρικὰ ὄργανα. Ὁ ἀγὼν διὰ τὴν αὐτοδιοίκησιν ἐννοεῖται μόνον ὡς **ἀγὼν διὰ τὴν δημοκρατίαν**. Τὸ ὑπὸ τῆς θεωρίας πολλάκις καὶ πολλαπλῶς ὑποστηριχθὲν «ἴδιον» δίκαιον τῶν σωμάτων τῆς αὐτοδιοικήσεως **ἀπέναντι** τῆς πολιτείας εἶναι μόνον κατασκευάσμα κατὰ τὸ φυσικὸν δίκαιον ἐνὸς πολιτικοῦ αἰτήματος. Εἰς τὴν γενικὴν δημοκρατοποίησιν τῆς πολιτείας παύει πλέον καὶ ἡ πολιτικὴ αὐτὴ αἰτία, δι' ἣν καὶ μόνον ἰσχυρίζονται τινὲς τὴν θεωρητικὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ διοικήσεως τῆς πολιτείας καὶ αὐτοδιοικήσεως. **Αὐτοδιοίκησις εἶναι μόνον μία εἰδικὴ μορφή τῆς πολιτειακῆς διοικήσεως.**

§ 46 Ὅταν ὁ βαθμὸς τῆς αὐτοδιοικήσεως, ὅπως παρουσιάζεται αὕτη εἰς τὰ καλούμενα σώματα τῆς αὐτοδιοικήσεως, ὑψωθῇ εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἀποκέντρωσις νὰ ἐπεκτείνεται ὄχι μόνον εἰς τοὺς εἰδικούς, ἀλλὰ κατ' ἀρχὴν καὶ εἰς τοὺς γενικούς κανόνας, τότε γίνεται λόγος περὶ ἀποκεντρώσεως κατὰ «χώρας». Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τόσον ἡ ἐκτέλεσις ὅσον καὶ ἡ νομοθεσία εἶναι διηρημένα μεταξὺ κεντρικῶν καὶ τοπικῶν ὀργάνων. Αἱ ὑπὸ τοπικῶν νομοθετικῶν καὶ ἐκτελεστικῶν ὀργάνων ἀντιπροσωπευόμεναι, καὶ διὰ κεντρικῶν μερικῶν τάξεων, συνισταμένων ἐκ γενικῶν καὶ εἰδικῶν κανόνων,

ρουθμιζόμεναι περιφέρειαι ὀνομάζονται «χώραι» (Länder). Εἶναι δὲ δύσκολον νὰ διαγρίνη κανεὶς αὐτὰς ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα σώματα τῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ εἰδικῶς ἀπὸ τὰς ἐνώσεις τῶν δήμων, καθὼς καὶ ἀπὸ τὰς αὐτονόμους περιφερείας. Κυρίως δὲ ὅταν αὐταὶ ἐν περιορισμένῳ βεβαίως μέτρῳ ἔχουν τὴν ἀρμοδιότητα διὰ γενικὴν νομοθεσίαν—ἐξ ἧς προκύπτουν οἱ καλούμενοι αὐτόνομοι θεσμοὶ ἢ καὶ οἱ νόμοι τῆς περιφέρειας, καὶ ὅταν τὰ νομοθετικά, ἴσως δὲ καὶ τὰ ἐκτελεστικά ὄργανα τῶν καλουμένων «χωρῶν», παρουσιάζουν δημοκρατικὸν χαρακτήρα. Ἡ διαφορά ἔγκειται τότε μόνον εἰς τὸ μεγαλύτερον μέτρον τῆς νομοθετικῆς ἀρμοδιότητος.

§ 47 Ἐκ τοῦ τύπου τούτου ἀναχωροῦντες δυνάμεθα δι' ἐνὸς σχετικῶς μικροῦ βήματος νὰ φθάσωμεν εἰς τὰς μορφὰς ἐκεῖνας τὰς ὁποίας ἐν τῇ δημοσπονδίᾳ τῶν πολιτειῶν χαρακτηρίζομεν ὡς «Gliederstaaten»· τὸ βῆμα δὲ τοῦτο εἶναι *ἀνύψωσις τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀποκεντρώσεως*. Ἐπιτυγχάνεται δὲ ὅταν ἡ ἀποκέντρωσις ἀναφέρεται ὄχι μόνον εἰς εἰδικοὺς ἀλλὰ καὶ εἰς γενικοὺς κανόνας, ὅταν δηλαδή ὄχι μόνον ἡ ἐκτέλεσις καὶ ἡ νομοθεσία εἶναι διηρημένα μεταξὺ τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας καὶ περισσοτέρων τοπικῶν ἐξουσιῶν, ἀλλὰ ὅταν εἰς τὰ τοπικά καὶ νομοθετικά ὄργανα παριχωρεῖται ἡ ἀρμοδιότης πρὸς θέσπισιν τοῦ συντάγματος τῆς περιφέρειας τῶν καὶ δὴ πλήρως ἢ κατὰ μέρος, ἢτοι ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν ἐν τῷ κεντρικῷ συντάγματι τεθέντων κανόνων σχετικῶν πρὸς τὸ τοπικὸν σύνταγμα. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ *συνταγματικῆς αὐτονομίας* κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εὐρείας. Δύναται δὲ αὕτη νὰ ὑπάρχῃ καὶ εἰς τὰς καλουμένας «χώρας», τοῦλάχιστον εἰς περιορισμένον τινὰ βαθμόν. Ἴνα ὅμως τὰ «μέλη» (die Glieder) χαρακτηρισθοῦν ὡς «πολιτεῖαι» πρέπει νὰ συμμετέχουν ταῦτα εἰς *τὴν κεντρικὴν νομοθεσίαν ἢ καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν*. Ἡ ἐντονος αὕτη ἀποκέντρωσις γίνεται ὡς πρὸς τὴν τεχνικὴν τῆς ὁργανώσεως εἰς τρόπον ὥστε τὸ ὄργανον τῆς κεντρικῆς νομοθεσίας ν'ἀποτελεῖται ἀπὸ *δύο σώματα* ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓνα προέρχεται διὰ τῶν ἐκλογῶν ἐκ τοῦ λαοῦ ὀλοκλήρου,—τοῦτο δὲ εἶναι ἡ Volkskammer, ἢ τὸ Volkshaus—ἐνῶ τὸ ἄλλο συνίσταται ἀπὸ μέλη τὰ ὁποῖα ὀρίζονται ὑπὸ τῶν τοπικῶν βουλῶν ἢ τῶν τοπικῶν κυβερνήσεσιν—(Länderkammer, Staatenhaus). Ἡ ὁργάνωσις αὕτη τῆς κεντρικῆς νομοθεσίας εἶναι χαρακτηριστικὴ διὰ τὴν *δημοσπονδίαν τῶν πο-*

Λιτειῶν. Ἡ τοπικὴ βουλὴ δύναται νὰ συμμετέχη καὶ εἰς τὴν κεντρικὴν ἐκτέλεσιν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει παρατηροῦμεν ὅτι εἰς τὸν κανονικὸν τύπον τῆς ὀμοσπονδίας τῶν πολιτειῶν καθε μὲλος τῆς *Länderkammer* ἐξασκεῖ τὴν *αὐτὴν ἐπιρροήν*, καθ' ὅτι καθε *Gliedstaat* ἔχει ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν ψήφων ἢ ἀντιπροσώπων χωρὶς νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ μέγεθος ἐκάστης πολιτείας. Ἐν τούτοις ἐξαιρέσεις τοῦ κανόνος εἶναι δυνατόν νὰ γίνουσι. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ περὶ τῆς σχέσεως μεταξὺ τῆς *Volkskammer* καὶ τῆς *Länderkammer*. Ὁ κανονικὸς τύπος παρουσιάζει τὴν ἰσοτιμίαν (*Parität*) ἀμφοτέρων. Ἐν τούτοις εἶναι δυνατὴ ἡ προτίμησις τῆς πρώτης ἀπέναντι τῆς δευτέρας εἰς τρόπον ὅστε ἡ δευτέρα νὰ ἔχη π.χ. μόνον προσωρινὸν *veto* ἀπέναντι τῶν νομοθετικῶν ἀποφάσεων τῆς πρώτης.

Ἄν δεχθῶμεν ὅτι ἡ οὐσία τῆς καλουμένης ὀμοσπονδίας τῶν πολιτειῶν συνίσταται εἰς ἓνα ὁρισμένον βαθμὸν καὶ εἰς ἓνα ἰδιαιτέρον τρόπον ἀποκεντρόσεως, τότε μόνον εἶναι δυνατόν ν' ἀναγνωρίσωμεν ὡς ὀμοσπονδίαν πολιτειῶν ἓνα συγκεκριμένον καὶ θετικῶς δεδομένον σύνταγμα ἐν σχέσει μόνον πρὸς τὸ καθαρὸν αὐτοῦ περιεχόμενον. Ὁ τρόπος τῆς *γενέσεώς* του δὲν ἐρευνᾶται περαιτέρω. Ἐπίσης καὶ τὸ πρόβλημα τῆς *κυριαρχίας*, τὸ ἐρώτημα δηλαδὴ ἂν τὰ μέλη ἢ ἡ ὀμοσπονδία—τουτέστιν αἱ τοπικαὶ τάξεις ἢ αἱ κεντρικαὶ τάξεις—ἢ καὶ τὰ δύο μαζὶ εἶναι κυρίαρχα, τὸ ἐρώτημα λέγω τοῦτο ἐπίσης δὲν ἐρευνᾶται διότι εἶναι *φαινομενικὸν πρόβλημα*.

§. 48. Ἄν ἐννοήσωμεν τὴν ὀμοσπονδίαν τῶν πολιτειῶν ὡς τύπον τῆς ἀποκεντρόσεως τότε αἴρεται καὶ πᾶσα θεμελιώδης διαφορὰ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς καλουμένης *πολιτικῆς ὀμοσπονδίας*. Καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑπάρχει μόνον βαθμολογικὴ διαφορὰ, διότι καὶ ἐπ' αὐτοῦ πρόκειται μόνον περὶ ἐνὸς ἔτι μᾶλλον ὑψηλοτέρου βαθμοῦ ἀποκεντρόσεως. Ὅπως ἡ ὀμοσπονδία τῶν πολιτειῶν οὕτω πῶς καὶ ἡ πολιτειακὴ ὀμοσπονδία παρουσιάζει διαίρεσιν τινα τῆς νομοθετικῆς καὶ τῆς ἐκτελεστικῆς ἀρμοδιότητος μεταξὺ μιᾶς κεντρικῆς καὶ περισσοτέρων τοπικῶν ἐξουσιῶν. Ἐνῶ ὅμως ἐν τῇ ὀμοσπονδίᾳ τῶν πολιτειῶν αἱ κυριώταται ἀρμοδιότητες ἀνήκουν εἰς τὴν κεντρικὴν τάξιν ἢ ὑφίσταται τουλάχιστον μία ὁρισμένη ἰσορροπία μεταξὺ κεντρικῆς καὶ τοπικῆς ἀρμοδιότητος, ὅποτε κυρίως αἱ *ἐξωτερικαὶ ὑπο-*

θέσεις ἀνήκουν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς ὁμοσπονδίας ἤτοι τῆς κεντρικῆς τάξεως, τοῦναντίον ἐν τῇ πολιτειακῇ ὁμοσπονδίᾳ ἡ κεντρικὴ ἀρμοδιότης παρουσιάζεται τόσον κατ' ἔκτασιν ὅσον καὶ εἰς σημασίαν ὡς μία ἐξαιρέσις. Ἐκ τῆς ἀρμοδιότητος τῆς ἀνηκούσης εἰς τὰ μέλη παραχωροῦνται ὁρισμέναι ὑποθέσεις—κυρίως αἱ ἐξωτερικαί, ἀλλὰ καὶ αὗται οὐχὶ πάντοτε ἀποκλειστικῶς — εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς ὁμοσπονδίας (ἤτοι τοῦ κέντρου) εἰς τρόπον ὅστε καὶ τὰ μέλη, προκειμένου περὶ ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων, ἔχουν μίαν ὁρισμένην ἀρμοδιότητα. Εἰς τοῦτο δέον νὰ προστεθῇ ὅτι ἡ κεντρικὴ νομοθεσία ἀνατίθεται εἰς ὄργανον τὸ ὁποῖον δὲν προέρχεται ἐκ τῆς ἀμέσου διὰ τοῦ λαοῦ ἐκλογῆς, ἀλλὰ συνίσταται ἀπὸ ἀντιπροσώπων διοριζομένων ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων τῶν εἰς τὴν ὁμοσπονδίαν ἀνηκούσων πολιτειῶν. Ὅλα τὰ μέλη ἀντιπροσωπεύονται — τοῦλάχιστον κατ' ἀρχὴν — ἐξ ἴσου, διὰ δὲ τὴν λήψιν ἀποφάσεως ἀπαιτεῖται δι' ὁρισμένας σπουδαίας περιπτώσεις, ἰδίᾳ διὰ μεταβολὴν τοῦ συντάγματος, κατὰ κανόνα παμψηφία, κατὰ τὰλλα δὲ ἀπαιτεῖται πλειοψηφία. Ἰδιαιτέραν σπουδαιότητα ἔχει τὸ γεγονός ὅτι οἱ ὑπὸ τοῦ κεντρικοῦ ὄργανου τεθέντες γενικοὶ κανόνες ἔχουν διὰ τοὺς ὑπηκόους μόνον **ἔμμεσον κῆρος**, καθ' ὅτι οἱ νόμοι τῆς ὁμοσπονδίας πρέπει πρῶτον νὰ γνωστοποιηθοῦν ὑπὸ τῶν μελῶν, τῶν κατ' ἰδίῶν πολιτειῶν, ἵνα ἀποβοῦν δεσμευτικοὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους, τῶν ὑποτίτων αἱ πράξεις ρυθμίζονται ὑπ' αὐτῶν. Ἡ διαδικασία τῆς νομοθεσίας εἶναι συνεπῶς ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς γενικοὺς κεντρικοὺς κανόνας **μόνον κατὰ μέρος** ἐκ τοῦ κέντρου ἀπορροφημένα, διότι ἡ πρὸς τὴν δέσμευσιν ὀδηγοῦσα ἐνέργεια (πρᾶξις) τῆς γνωστοποιήσεως ἀνήκει εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν τοπικῶν ἀρχῶν. Ἡ ὁργάνωσις τῆς ἐκτελέσεως τῆς ὁμοσπονδίας εἶναι ὀλίγον ἀνεπτυγμένη ἐν τῇ ὁμοσπονδιακῇ πολιτείᾳ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ὁμοσπονδίαν τῶν πολιτειῶν. Ἐνῶ ἐν τῇ πολιτειακῇ ὁμοσπονδίᾳ ὑπάρχει παρὰ τὸ νομοθετικὸν ὄργανον καὶ ἴδιον **κυβερνητικὸν ὄργανον**, πολλάκις δὲ καὶ ἴδιος **ἀνώτατος πολιτικὸς ἀρχὼν** ὅπως εἰς τὴν ἐνιαίαν πολιτείαν (Einheitsstaat), ἐν τῇ ὁμοσπονδίᾳ τῶν πολιτειῶν τὸ κεντρικὸν νομοθετικὸν ὄργανον φροντίζει καὶ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν. εἴτε ἀμέσως αὐτὸ τοῦτο, εἴτε διὰ τινος ἐπιτροπῆς. Καὶ αἱ πράξεις τῆς ἐκτελέσεως ἔχουν κατὰ κανόνα μόνον **ἔμμεσον κῆρος** ἐν τούτοις αἱ ἐξαιρέσεις ἐν προκειμένῳ εἶναι συχνότεραι παρὰ ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς

νομοθεσίας. Ἡ δὲ ἔπρεπε νὰ ἐξάρη τις τὰς πράξεις τῆς ἐκτελέσεως τῶν στρατιωτικῶν υποθέσεων τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν χωρῶν. Ὁ τύπος τῆς πολιτειακῆς ὁμοσπονδίας ἀξιοῖ ἵνα πᾶσα κατ' ἰδίαν πολιτεία, ἐν περιπτώσει πολέμου, προσφέρῃ ἕνα ὁρισμένον μέρος στρατοῦ, τὸ σύνολον δὲ τῶν κατὰ μέρος στρατῶν ἐπόκειται εἰς τὴν διαταγὴν ἑνὸς στρατάρχου τῆς ὁμοσπονδίας, ὁ ὅποιος ἐκλέγεται ἢ ὑπὸ τοῦ κεντρικοῦ συναδελφικοῦ ὄργανου τῆς ὁμοσπονδίας ἢ διορίζεται ἀμέσως ὑπὸ τοῦ συντάγματος τῆς ὁμοσπονδίας. Τὰ ἐξοδα τῆς ὁμοσπονδίας καλύπτονται διὰ τῶν καλυμμένων *Impatrikularbeiträge* (ὁμοσπονδιακῶν συνεισφορῶν) τῶν κατ' ἰδίαν πολιτειῶν. Ἐν τῇ ὁμοσπονδίᾳ τῶν πολιτειῶν ἡ ὁμοσπονδία ἔχει τὴν ἀρμοδιότητα διὰ τὴν ἐκδοσιν καὶ ἐκτέλεσιν φορολογικῶν νόμων ἀμέσως δεσμευόντων τοὺς ὑπηκόους. Διὰ τὴν ἐκ μέρους τῶν κατ' ἰδίαν πολιτειῶν ἀπέναντι τῆς ὁμοσπονδίας μὴ ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων τῶν ὀριζομένων ὑπὸ τοῦ συντάγματος τῆς ὁμοσπονδίας, ἡ ὁμοσπονδία ἐπιβάλλει εἰς τὴν ἀπειθοῦσαν εἰδικὴν πολιτείαν, ἐκτέλεσιν, ἣτις εἶναι στρατιωτικὴ ἢ πολεμικὴ ἐξαναγκαστικὴ πράξις.

§. 49. Κατώτερον ἀκόμη βαθμὸν ἀποκεντρώσεως ἀπὸ ἐκεῖνον τῆς πολιτειακῆς ὁμοσπονδίας παρουσιάζουν αἱ ἐνώσεις ἐκεῖναι τῶν πολιτειῶν εἰς τὰς ὁποίας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεσπισθοῦν γενικοὶ κανόνες, ἀλλὸ μόνον εἰδικοί, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τεθοῦν νομοθετικά, ἀλλὰ μόνον ἐκτελεστικαὶ πράξεις ἔχουσαι κῦρος δι' ὀλόκληρον τὴν ἐνωσιν. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο ἀνήκουν αἱ καλούμεναι *ἐνώσεις* (*Unionen*). Εἶναι ἐνώσεις *μοναρχικῶν* πολιτειῶν, τῶν ὁποίων τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα εἶναι ὅτι ἔχουν *τὸν αὐτὸν μονάρχην*. Ἄν εἶναι σύνταγματικαὶ μοναρχίαι εἰς τὰς ὁποίας αἱ πράξεις τοῦ μονάρχου ἔχουν ἀνάγκην τῆς προσυπογραφῆς ἑνὸς ὑπευθύνου ὑπουργοῦ, τότε πρέπει διὰ τὰς ἐξωτερικὰς υποθέσεις καὶ διὰ τὰ στρατιωτικὰ ζητήματα ἢ νὰ διορισθοῦν *κοινοὶ ὑπουργοὶ* (κοινὸς ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν, κοινὸς ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν) ἢ πρέπει αἱ πράξεις αὗται νὰ προσυπογραφοῦν ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ ἀντιπροσωπεύοντος διαρκῶς τὰς ἠνωμένας πολιτείας. Ἄν ὅλαι αἱ ἐξωτερικαὶ υποθέσεις καὶ ὅλα τὰ στρατιωτικὰ ζητήματα εἶναι, ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἐκτελεστικὰς πράξεις, κοινὰ τότε θὰ εἶναι κατ' ἀνάγκην κοινὰ καὶ τὰ λοιπὰ ὄργανα τῶν διοικητικῶν τούτων κλάδων, ἥτοι

κοινή αντιπροσωπεία ἐν τῷ ἐξωτερικῷ καὶ κοινὸς στρατός. Ἐντούτοις εἶναι δυνατόν, ἐκτὸς τοῦ κοινοῦ στρατοῦ, νὰ ὑπάρχη καὶ στρατός ἀνήκων ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς δύο ἡνωμένας πολιτείας. Αἱ κοιναὶ ἐκτελεστικαὶ πράξεις δὲν γίνονται ἐπὶ τῇ βάσει κοινῶν, ἀλλὰ κατὰ περιεχόμενον ὁμοφωνούντων νόμων τῶν ἡνωμένων πολιτειῶν. Ἐφ' ὅσον βεβαίως πρέπει νὰ ληφθῶν μέτρα πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ὁμοφωνίας τοῦ περιεχομένου (κοινὰ ἢ ἀμοιβαίως ἀνακοινοῦμεναι ἀποφάσεις τῶν βουλῶν) τίθενται δι' αὐτοῦ τὰ δεδομένα πρὸς μίαν ὀργανώσιν ἢ ὁποία φέρει τὴν ἔνωσιν πλησίον εἰς τὴν πολιτειακὴν ὁμοσπονδίαν, ἴσως δὲ καὶ πλησίον τῆς ὁμοσπονδίας τῶν πολιτειῶν. Ἄν ὑπάρχει μόνον τὸ κοινὸν ὡς πρὸς τὸν μονάρχην, χωρὶς νὰ ὑπάρχη ἡ δυνατότης κοινῶν ἐκτελεστικῶν πράξεων μὲ κοινὸν κῆρος διὰ τὰς ἡνωμένας πολιτείας, (ἂν π.χ. δὲν εἶναι δυνατόν αἱ δύο ἡνωμένα πολιτεία νὰ κλείσουν κοινήν σύμβασιν μὲ τρίτην πολιτείαν, ἀλλὰ πρέπει ὁ μονάρχης νὰ κλείσῃ δύο εἰδικὰς συμβάσεις ἐκ μέρους τῶν δύο πολιτειῶν, ὧν εἶναι μονάρχης, πρὸς τὴν τρίτην πολιτείαν), τότε πρόκειται περὶ *προσωπικῆς ἐνώσεως* (Personalunion), ἐνῶ εἰς τὴν προηγουμένην περίπτωσιν πρόκειται περὶ *πραγματικῆς ἐνώσεως* (Realunion).

Προστασίαν (Protectorat) χαρακτηρίζομεν τὴν ἔνωσιν ἐκείνην τῶν πολιτειῶν καθ' ἣν ἡ μία πολιτεία, ἡ προστατίας (Protector), ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἄλλην κατὰ τὸ διεθνὲς δίκαιον κυρίως ὅταν πρόκειται περὶ τῆς αὐτόνομου ἐξασκήσεως ὁρισμένων ἐνεργειῶν, ἰδίᾳ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ πολιτικῇ, οὕτως ὥστε ἡ προστατευομένη πολιτεία ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τῆς προστατίδος πολιτείας εἰς ὅλας ἢ εἰς τὰς σπουδαιότατας σχέσεις διεθνοῦς δικαίου. Μὲ ἄλλα λόγια τὰ ὄργανα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς προστατίδος πολιτείας εἶναι δυνατόν νὰ προβοῦν εἰς ἐκτελεστικὰς πράξεις ἐχούσας κατ' ἀνάγκην κῆρος καὶ διὰ τὴν προστατευομένην πολιτείαν. Ἐνεκα τοῦ λόγου τούτου ἡ ἔνωσις αὕτη χαρακτηρίζεται ὡς ἀνισότιμος κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πραγματικὴν ἔνωσιν μὲ τὴν ὁποίαν κατὰ τὰ ἄλλα ἔχει ὁμοιότητα τινά.

Ἐνωσιν πολιτειῶν εἰς τὴν εὐρύτεραν ἔννοιαν θεμελιοῖ τέλος καὶ πᾶσα διεθνὴς σύμβασις, δι' ἧς δύο ἢ καὶ περισσότεραι πολιτεία ὑποχρεοῦνται εἰς ἀμοιβαίαν συμπεριφορὰν τείνουσαν εἰς ἓνα ὁρισμένον σκοπόν. Σπουδαιότητα διὰ τὴν ταξινομήσιν τῶν ἐνώσεων

ταύτων ἔχει τὸ ἂν διὰ τῆς συμβάσεως, τῆς θεμελιούσης τὴν ἔνωσιν, ἀξιούται ἢ μὴ ἡ δημιουργία γενικῶν ἢ εἰδικῶν κανόνων δικαίου ἰσχυρόντων εἰς τὴν ὅλην ἑκτασιν τῶν ἠνωμένων πολιτειῶν. Ἀναλόγως δὲ τῆς ἐκτάσεως καὶ τῆς σπουδαιότητος τῶν ὑποθέσεων, ἐν σχέσει πρὸς τὰς ὁποίας εἶναι δυνατὴ ἡ τοιαύτη δημιουργία δικαίου, εἶναι δυνατόν νὰ γεννηθῶν μορφαὶ ὁμοιάζουσαι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μὲ τοὺς τύπους τοὺς χαρακτηριζομένους ὡς ἐνώσεις πολιτειῶν κατὰ τὴν στενὴν ἔννοιαν, ὡς εἶναι ἡ ὁμοσπονδία τῶν πολιτειῶν, ἡ πολιτεϊκὴ ὁμοσπονδία, ἡ ἔνωσις κ.τ.λ.

§ 50. Ἄλλὰ καὶ ἡ **κοινωνία διεθνoῦς δικαίου** ὡς **τοιαύτη**, εἶναι ἔνωσις πολιτειῶν. Οἱ ἐκ συνηθείας γεννηθέντες κανόνες τοῦ καλουμένου **γενικοῦ διεθνoῦς δικαίου** εἶναι οἱ διὰ τὴν ὅλην ἑκτασιν τῆς κοινωνίας ταύτης ἰσχύοντες γενικοὶ κανόνες. Ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον δημιουργοῦνται **νέοι γενικοὶ κανόνες** ἔχει διατυπωθῆ εἰς τὴν νομικὴν διάταξιν· *Pacta sunt servanda*. Τὸ νόημα τῆς διατάξεως ταύτης εἶναι ὅτι γενικοὶ κανόνες ἰσχύοντες, διὰ δύο ἢ τρεῖς ἢ καὶ περισσοτέρας πολιτείας, εἶναι δυνατόν νὰ τεθῶν δι' ἑνὸς ὄργανου, τὸ ὁποῖον σχηματίζεται ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν πολιτειῶν, διὰ τὸ ἔδαφος τῶν ὁποίων δέον νὰ ἰσχύῃ ὁ θεσπισθησόμενος κανὼν, καὶ μάλιστα κατὰ τὸ δόγμα τῆς παμψηφίας. Ποῖος πρέπει νὰ ἀντιπροσωπεύῃ τὴν κατ' ἰδίαν πολιτείαν, τοῦτο τὸ ἀφίνει ἡ τάξις τοῦ διεθνoῦς δικαίου νὰ τὸ ὀρίσῃ τὸ σύνταγμα τῆς κατ' ἰδίαν πολιτείας. Τὰ ὄργανα τῶν κατ' ἰδίαν πολιτειῶν τὰ κλείοντα συγκεκριμένην τινὰ σύμβασιν διεθνoῦς δικαίου—οἱ ἀνώτατοι πολιτικοὶ ἄρχοντες, οἱ ὑπουργοὶ τῶν ἐξωτερικῶν, αἱ βουλαι—ἀποτελοῦν τὸ—εἰδικὸν ἢ ἂν ὅλαι αἱ πολιτεῖαι κλείουν τὴν σύμβασιν γενικὸν—τὸ διεθνὲς δίκαιον θέτον **ὄργανον τῆς κοινωνίας τοῦ διεθνoῦς δικαίου**. Ἡ γενικὴ κοινωνία διεθνoῦς δικαίου παρουσιάζει κατὰ ταῦτα τὸν τύπον μιᾶς **κατὰ μέρος ἀποκεντρωμένης ἐννόμου τάξεως**. Διὰ συμβάσεως διεθνoῦς δικαίου εἶναι δυνατόν κατόπιν νὰ σχηματισθῶν στενώτεραι κατὰ μέρος κοινωνίαι ἐντὸς τῆς κοινωνίας τοῦ διεθνoῦς δικαίου. Αἱ μορφαὶ δὲ αὗται παρεμβάλλονται μεταξὺ τῆς γενικῆς κοινωνίας διεθνoῦς δικαίου καὶ τῶν ἐννόμων τάξεων τῶν κατ' ἰδίαν πολιτειῶν.

Οὕτω πὼς ἡ ἀρχὴ τῆς **συγκεντρώσεως καὶ τῆς ἀποκεντρώσεως** ἀποβαίνει ἡ θεμελιώδης ἔννοια πρὸς μὲρῶσιν καὶ σχηματι-

σμὸν τῶν διαφόρων κοινωνιῶν δικαίου, ὡς τὸ ἀληθὲς principium individuationis, τὸ ὁποῖον ἀπέναντι τῆς ἐννοίας τῆς ἐνότητος, τοῦ principium unitatis, θεμελιοῖ τὴν **πολλότητα τῶν μορφῶν τοῦ δικαίου**, ἀποβαίνει ὁ νόμος κατὰ τὸν ὁποῖον κατατάσσονται **ὅλαι αἱ μορφαὶ τοῦ δικαίου** εἰς μίαν σειρὰν συνεχομένην πρὸς ἑαυτὴν καὶ καθ' ἣν ἡ μία μορφή τίθεται κατ' ἀνάγκην καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν ἄλλην, εἰς μίαν σειρὰν ἣ ὁποία ἀρχίζει μὲ τὴν ἀπλήν κοινωνίαν (συμβολαίου) τοῦ ἀστικοῦ δικαίου καὶ προχωροῦσα εἰς τὰς λοιπὰς κοινωνίας δικαίου (Verin, Gemeinde, Land, Gliedstaat, Bundesstaat, Staatenverbindungen) φθάνει εἰς τὴν γενικὴν κοινωνίαν τοῦ διεθνικοῦ δικαίου.

III Ἡ δημιουργία τῆς πολιτειακῆς τάξεως.

(Δυναμικὴ)

A. Αἱ βαθμίδες τῆς δημιουργίας.

(Αἱ τρεῖς ἐξουσίαι ἢ λειτουργίαι τῆς πολιτείας).

§ 51. Κατὰ παραδεδομένην ἀντίληψιν ἡ ἐνιαία πολιτειακὴ ἐξουσία διαιρεῖται εἰς τρεῖς, πρὸς ἀλλήλας, συντεταγμένας, ἐξουσίας: τὴν νομοθετικὴν, τὴν ἐκτελεστικὴν καὶ τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν. Μὲ τὰς τρεῖς αὐτὰς «ἐξουσίας» ἐκφράζονται αἱ τρεῖς **θεμελιώδεις λειτουργίαι** τῆς πολιτείας ἢ τῆς νομοθεσίας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς διοικήσεως. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα πολιτειακὴ λειτουργία εἶναι λειτουργία **δικαίου**, ἢ εἰς αὐτὴν ἀναφερομένη θεωρία θέλει νὰ ἐννοήσῃ τὴν πολιτείαν ἢ τὸ δίκαιον ἐν ἐνεργείᾳ τουτέστι τὴν εἰδικὴν **αὐτενέργειαν τοῦ δικαίου** ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς **δυναμικότητός** του. Διὰ τοῦτο ἡ πολιτειακὴ λειτουργία εἶναι λειτουργία **δημιουργίας** δικαίου, εἶναι ἢ βαθμιαίως προχωροῦσα διαδικασία τῆς θέσεως τῶν κανόνων. Διότι τὸ χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα τοῦ δικαίου εἶναι ὅτι τοῦτο ρυθμίζει τὸν ἴδιον αὐτοῦ κανονισμόν εἰς τρόπον ὥστε ἡ δημιουργία ἐνὸς κανόνος δικαίου ἀποτελεῖ γεγονός ὅπερ (κανονιζόμενον ὑπὸ ἐνὸς ἀνωτέρου κανόνος) «φέρει» κανόνα δικαίου, ὅστις ὁρίζει, ἠυθμίζει πάλιν τὴν δημιουργίαν ἐνὸς «κατωτέρου» κανόνος. Ἀπέναντι δὲ τοῦ

«άνωτέρου» κανόνος τῷ ἠυθμιζόντος τὸ γεγονὸς ἀποτελεῖ τὸ γεγ-
νὸς τοῦτο πάσης *δημιουργίας* κανόνων μίαν πράξιν *ἐκτελέσεως* κα-
νόνων, ἐνῶ ὁ διὰ τοῦ γεγονότος τούτου δημιουργούμενος κανὼν ἐκ-
τελεῖται πάλιν ὑπὸ τοῦ δι' αὐτοῦ ἠυθμιζομένου γεγονότος τῆς δη-
μιουργίας ἐνὸς «κατωτέρου» κανόνος.

Κατὰ τὴν πορείαν τῆς διαρκῆς ἀνανεουμένης ταύτης διαδικασίας
τῆς δημιουργίας τοῦ δικαίου οἱ γενικοὶ κανόνες ἀναχωροῦντες ἀπὸ
τὴν ἀφροημένην μορφήν καὶ προχωροῦντες εἰς τὴν συγκεκριμένην
πληροῦνται εἰδικῶ, συγκεκριμένου περιεχομένου. Ἄν λάβῃ κα-
νεῖς ὑπ' ἄψει του ὅτι αἱ *τρεῖς* παραδεδομέναι λειτουργίαι, νομοθεσία,
δικαιοσύνη, καὶ διοικήσεις, κατὰ βάθος ἀνάγονται εἰς *δύο*, ἐπειδὴ δι-
καιοσύνη καὶ διοικήσεις συμπίπτουν εἰς τὴν ἔννοιαν, τῆς ἐκτελέσεως
κατὰ τὴν εὐρυτάτην ἔννοιαν, τῆς ἐκτελέσεως δηλαδὴ τῶν νόμων.
τότε καταφαίνεται ὅτι ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ *δημιουργίας* καὶ *ἐφαρ-
μογῆς* τοῦ δικαίου, ἣτις ἐκφράζεται διὰ τῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ νομο-
θεσίας καὶ ἐκτελέσεως (*legis latio* καὶ *legis executio*), δὲν εἶναι ἀ-
πόλυτος, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν *σχετικὴ* καὶ ἀντιπροσωπεύει μόνον τὴν
σχέσιν μεταξὺ δύο συνεχόμενων βαθμίδων τῆς διαδικασίας τῆς δη-
μιουργίας τοῦ δικαίου. Ἐφ' ὅσον ὁμως μετὰ τῆς παραδιδομένης θεω-
ρίας νοοῦνται τῶ ὄντι *τρεῖς* καὶ *μόνον* τρεῖς ἐξουσίαι, ἀποτελοῦν
αὗται τὰς μόνον διὰ τοῦ ἱστορικοῦ σχηματισμοῦ τοῦ δικαίου χαρα-
κτηριζόμενας ἢ ἄλλως πως διὰ πολιτικῶν αἰτίων προσδιοριζόμενας
σταθερὰς μορφὰς τῆς διαδικασίας τῆς δημιουργίας τοῦ δικαίου. Ἐν
πάσῃ περιπτώσει δὲν πρόκειται περὶ ἀπλῆς *παρατάξεως* κατὰ τὸ
μᾶλλον καὶ ἥττον ἀσχέτων πρὸς ἀλλήλας καὶ κατ' οὐσίαν διαφόρων
λειτουργιῶν, ἀλλὰ περὶ ἄνωτέρων καὶ κατωτέρων βαθμίδων δι-
καίου, αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν ἀλλήλας ἀμοιβαίως.

§ 52. Ἡ κατὰ βαθμίδας αὕτη οἰκοδόμησις καταλήγει εἰς τὸν
θεμελιώδη κανόνα τὸν θεμελιοῦντα τὴν ἐνότητα τῆς ἐννόμου τά-
ξεως κατὰ τὴν αὐτενέργειαν αὐτῆς, μάλιστα δὲ ἂν παραδεχθῆ κα-
νεῖς τὰ πρωτεῖα (*Ncipiat*) τῆς τάξεως τοῦ διεθνοῦς δικαίου τότε ἡ
οἰκοδόμησις καταλήγει εἰς τὸν θεμελιώδη κανόνα τῆς ἐννόμου τά-
ξεως τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ἂν παραδεχθῆ κανεῖς τὰ πρωτεῖα τῆς
ἐννόμου τάξεως τῆς κατ' ἰδίαν πολιτείας, τότε ἡ οἰκοδόμησις κατα-
λήγει εἰς τὸν θεμελιώδη κανόνα τῆς ἐννόμου τάξεως τῆς
κατ' ἰδίαν πολιτείας. Ἐφ' ὅσον δὲ ὁ οὕτω πως δημιουργη-

θείς νομοθέτης θέτει κανόνας, οί ὅποιοι ρυθμίζουν αὐτήν ταύτην τήν νομοθεσίαν, ἤτοι ἐφ' ὅσον δημιουργεῖ *γενικοὺς κανόνας*, γεννᾶται τὸ σύνταγμα ὡς ἀμέσως ἐπομένη βαθμὶς· κατὰ τήν ἔννοιαν τοῦ θετικοῦ δικαίου γεννᾶται τὸ *τεθειμένον* ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ, ὡς θεμελιώδη κανόνα, *προϋποτεθειμένον* σύνταγμα. Ὑπὸ τὸν ὄρον «σύνταγμα» κατὰ τήν εὐρυτάτην καὶ ὑλικήν αὐτοῦ ἔννοιαν ἐννοεῖται κανὼν ἢ σύνολον κανόνων ρυθμιζόντων τήν δημιουργίαν ἄλλων κανόνων. Κατὰ τήν στενωτέραν ἔννοιαν ὁ ὄρος αὐτὸς σημαίνει μόνον ἐκείνους τοὺς κανόνας τοὺς ρυθμίζοντας τήν δημιουργίαν κανόνων δικαίου ἀνωτέρας βαθμίδος, κυρίως τήν δημιουργίαν τῶν γενικῶν κανόνων, τῶν καλουμένων «νόμων». Τὸ σύνταγμα κατὰ τήν ἔννοιαν ταύτην εἶναι μόνον ἢ πρώτη θετικὴ βᾶσις πρὸς δημιουργίαν δικαίου, τὸ πλαίσιον τὸ ὅποιον προσλαμβάνει ὑλικὸν περιεχόμενον διὰ τῶν νόμων. Διὰ τοῦτο εἶναι λίαν ὀρθὴ ἡ διάκρισις μεταξὺ *rounoir legislatif* καὶ *rounoir constituant*. Διὰ τοῦ συντάγματος κατὰ τήν θετικὴν αὐτοῦ ἔννοιαν εἶναι δυνατόν νὰ ὀρίζεται ὅτι μεταβολαὶ καὶ συμπληρώσεις τῶν πρώτων καὶ ἄλλων τῶν ἐπομένων συνταγμάτων, γενικῶς δὲ ὅτι οἱ τὰ συντάγματα ἀφορῶντες νόμοι δέον νὰ γίνωνται κατ' ἄλλον τρόπον ἀπὸ τοὺς ἄλλους νόμους (γενικοὺς κανόνας), ὁπότε ἢ ἀνατίθεται ἡ σύνταξις τοῦ συντάγματος εἰς ὄργανον συνταγματικὸν (συντακτικὴ βουλή) διάφορον ἀπὸ τὸ σύννηθες νομοθετικὸν ὄργανον, ἢ ὀρίζεται ὁ εἰδικὸς τρόπος δι' οὗ τὸ σύννηθες νομοθετικὸν ὄργανον προβαίνει εἰς τήν σύνταξιν συνταγματικῶν νόμων.

Πρόκειται δηλαδή περὶ τῆς *μορφῆς τοῦ συντάγματος* ἢ περὶ τοῦ συντάγματος κατὰ τήν τυπικὴν αὐτοῦ ἔννοιαν. Ἐντὸς τῆς μορφῆς ταύτης τοῦ συντάγματος εἶναι δυνατόν κατόπιν νὰ τεθοῦν καὶ ἄλλα περιεχόμενα δικαίου ὅπως εἶναι τὸ σύνταγμα κατὰ τήν ὑλικὴν καὶ στενωτέραν αὐτοῦ ἔννοιαν, ἤτοι ἡ διαδικασία πρὸς δημιουργίαν τῶν ὡς «νόμων» χαρακτηριζομένων γενικῶν κανόνων. Οὕτως εἶναι κυρίως ἡ δημιουργία τῶν ἀνωτάτων ἐκτελεστικῶν πράξεων, ἤτοι ὄχι μόνον ἡ θέσις καὶ ἀρμοδιότης τῶν νομοθετικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνωτάτων ἐκτελεστικῶν ὀργάνων, καὶ τὰ καλούμενα θεμελιώδη καὶ ἀτομικὰ δικαιώματα ὅπως εἶναι ἡ ἐλευθερία τῆς πίστεως καὶ τῆς συνειδήσεως, ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου. Ἐπειδὴ διὰ πᾶσαν πόλιτειακὴν πράξιν ἀπαιτεῖται ἐξουσιοδότησις διὰ νόμου, προστα-

τενομένη ἐλευθερία σημαίνει, ὅτι διὰ μίαν πολιτειακὴν πράξιν περιορίζουσιν τὴν ἐλευθερίαν ταύτην ἀπαιτεῖται συνταγματικὸς νόμος. Οὕτω πῶς προκύπτει ἡ συνήθης ἔννοια τοῦ συντάγματος κατὰ τὴν εὐρείαν αὐτῆς σημασίαν, ἣτις νοεῖται συνήθως ὡς περιλαμβάνουσα τὴν θέσιν τῶν ἀνωτάτων πολιτειακῶν ὀργάνων καὶ τὴν σχέσιν τῶν ὑπὸ αὐτῶν πρὸς τὴν πολιτειακὴν ἐξουσίαν καθ' ὅτι ἀφορᾷ τοὺς κανόνας.

§. 53. Ὑπὸ τὴν βαθμίδα τοῦ συντάγματος, κατὰ τὴν στενὴν καὶ ὕλικὴν σημασίαν τοῦ ὄρου, ὡς κανονισμοῦ τῆς δημιουργίας τῶν γενικῶν κανόνων δικαίου, ἴσταται ἡ βαθμὶς τῆς νομοθεσίας. Ὁ ὄρος οὗτος σημαίνει, ἐν τῇ εἰδικῇ ταύτῃ ἔννοια, πᾶσαν θέσιν γενικῶν κανόνων δικαίου, ἀδιάφορον ἂν τίθενται ὑπὸ δημοκρατικοῦ ἢ αὐταρχικοῦ ὀργάνου, διὰ τῆς βουλῆς ἢ ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν βουλήν διὰ τοῦ μονάρχου ἢ τέλος καὶ ὑπὸ μόνου τοῦ μονάρχου. Βεβαίως ἡ ἔννοια τῆς νομοθεσίας καθίσταται τότε μόνον θεωρητικῶς σαφῆς, ὅταν χωρισθῇ σαφῶς ἡ θέσις γενικῶν κανόνων ἀπὸ τὴν θέσιν ἀτομικῶν, εἰδικῶν τοιούτων, — τῶν τῆς ἐκτελέσεως — ἐπειδὴ εἰς τὴν θέσιν γενικῶν κανόνων συμμετέχει ὁ λαὸς ἢ ἡ ἀντιπροσωπεία τοῦ λαοῦ, ὅταν ὑπάρχει εἰς τὸ σύνταγμα ὁ θεμελιώδης ὄρος, ὅτι πᾶσα γενικὴ δημιουργία δικαίου, ὡς « νομοθεσία », ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ λαοῦ ἢ ἐκ τῆς βουλῆς, ἐνδεχομένως δὲ καὶ ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸν, προηγουμένως ἀπεριόριστον, μονάρχην, ἐνῶ ἡ θέσις εἰδικῶν κανόνων — ἢ ἐκτέλεσις — ἀνήκει εἰς τὸν μονάρχην, ἐνδεχομένως δὲ ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸν ὑπεύθυνον ὑπουργὸν ἢ εἶναι δικαίωμα τοῦ ἀνωτάτου πολιτικοῦ ἄρχοντος. Ἀπόφαισις τῆς βουλῆς (ἢ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως), ἐπικυρουμένη ἐνδεχομένως ὑπὸ τοῦ μονάρχου, ἀποτελεῖ τὴν, ἱστορικῶς αἰτιολογημένην, μορφήν τοῦ νόμου, τὴν ὀνομαζομένην « νόμον κατὰ τὴν τυπικὴν ἔννοιαν », ὅστις (νόμος) εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχη καὶ ἄλλο περιεχόμενον ἐκτὸς τοῦ γενικοῦ κανόνος, προϋποτιθεμένου, ὅτι τὸ σύνταγμα ἐπιτρέπει τοιοῦτόν τι περιεχόμενον. Τότε γίνεται λόγος περὶ νόμων κατὰ τὴν τυπικὴν ἔννοιαν, οἵτινες διακρίνονται ἀπὸ τοὺς νόμους κατὰ ὕλικὴν ἔννοιαν· τοιοῦτοι δὲ εἶναι οἱ γενικοὶ κανόνες δικαίου. Διὰ τοῦ συντάγματος τῶν συγχρόνων πολιτειῶν ἐπιτρέπεται κατὰ κανόνα καὶ ἡ ἐξαιρετικὴ δυνατότης, καθ' ἣν ὠρισμένοι γενικοὶ κανόνες ἢ ὅλοι οἱ γενικοὶ κανόνες ὀρίζονται ὑπὸ ἑνὸς ἄλλου παρὰ ὑπὸ τοῦ

κατ' ἀρχὴν διὰ τὴν θέσπισιν τῶν γενικῶν κανόνων ἀρμοδίου ὄργανου, τοῦ καλουμένου νομοθέτου (π.χ. τῆς βουλῆς, ἢ τῆς βουλῆς μετὰ τοῦ ἀνωτάτου πολιτικοῦ ἀρχοντος). Οἱ γενικοὶ οὗτοι κανόνες ὀνομάζονται **διατάγματα**. Συνήθως ὅλαι αἱ διοικητικαὶ ἀρχαὶ ἐξουσιοδοτοῦνται ὑπὸ τοῦ συντάγματος, ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς ἐνεργείας των νὰ ἐκδίδουν **ἐπὶ τῇ βάσει** τῶν νόμων ἐκτελεστικά διατάγματα. Τὸ διάταγμα τοῦτο παρουσιάζει ἀπέναντι τοῦ νόμου μίαν κατωτέραν βαθμίδα, σημαίνει δὲ μίαν διάκρισιν καὶ εἰδικὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου· ἐν αὐτῇ συνεχίζεται ἡ διαδικασία τῆς δημιουργίας τοῦ δικαίου. Ἄλλον χαρακτηριστικὸν ἔχουν τὰ **διατάγματα τὰ θραύοντα ἢ μεταβάλλοντα** νόμον, τὰ καλούμενα ἀναγκαστικά ἢ ἐξαιρετικά διατάγματα. Τὰ σύγχρονα συντάγματα ἐμπεριέχουν συνήθως τὴν ἐξουσιοδότησιν εἰς τὸν ἀνώτατον πολιτικὸν ἀρχοντα (μονάρχην, πρόεδρον) ἢ εἰς τὴν κυβέρνησιν, εἰς ὁρισμένας ἐξαιρετικὰς περιστάσεις, ἂν τὸ κανονικὸν νομοθετικὸν ὄργανον, ἢ βουλή, δὲν ὑπάρχει, νὰ ἐκδίδουν διατάγματα ἐπέχοντα θέσιν νόμων, ἅτινα χαρακτηρίζονται συνήθως ὡς προσωρινοὶ νόμοι ἢ διατάγματα μὲ προσωρινὴν νομικὴν δύναμιν. Τα διατάγματα, ταῦταδέον νὰ ὑποβληθοῦν ἐκ τῶν ὑστέρων εἰς τὸν «νομοθέτην» πρὸς ἔγκρισιν καὶ εἶναι δυνατὸν ν' ἀναιρεθοῦν ὑπὸ τοῦ νομοθέτου. Εἰς τὴν βαθμίδα τῆς ἐννόμου τάξεως ἴστανται ταῦτα **πλησίον** τοῦ «νόμου» ἀμέσως μετὰ τὸ σύνταγμα, τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς ὁρίζει δύο νομοθετικὰ ὄργανα, τὸ κανονικὸν καὶ τὸ εἰς ἐξαιρετικὰς μόνον περιστάσεις ἐνεργοῦν.

§. 54. Ὁ γενικὸς κανὼν, ὅστις συνδέει μὲ ἓνα ἀφηρημένως ὁρισμένον γεγενὸς ἓνα ἐπίσης ἀφηρημένως ὁρισμένον ἀποτέλεσμα, χρειάζεται, ἵνα πραγματοποιηθῇ τὸ νόημά του, τὴν εἰδίκευσιν. Δέον νὰ καθορισθῇ, ἂν ὑπάρχει in concreto ἓνα γεγενὸς τὸ ὁποῖον ὁρίζει in abstracto ὁ γενικὸς κανὼν, δέον δὲ διὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην νὰ τεθῇ μία συγκεκριμένη ἐξαναγκαστικὴ πράξις, τουτέστι πρῶτον νὰ διαταχθῇ καὶ ἔπειτα νὰ ἐκτελεσθῇ, ἥτις ὅμως in abstracto προβλέπεται ὑπὸ τοῦ γενικοῦ κανόνος. Τοῦτο πράττει ἡ **δικαστικὴ ἀπόφασις**, ἡ λειτουργία τῆς καλουμένης δικαιοσύνης ἢ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας. Ἡ λειτουργία αὕτη δὲν ἔχει μόνον δηλωτικὸν (deklarativ) χαρακτήρα, ὡς εἰάν τὸ, ἐν τῷ γενικῷ κανόνι, ἔτοιμον δίκαιον ἔπρεπε ἀπλῶς νὰ ἐκφρασθῇ ἢ καὶ νὰ ἀνευρεθῇ διὰ τῆς πράξεως τοῦ δικαστηρίου. Ἡ λειτουργία τῆς καλουμένης δικαιοσύνης εἶναι τουναντίον πέρα καὶ πέρα συστατικὴ (constitutiv), εἶναι δημιουργία

τοῦ δικαίου κατὰ τὴν κυρίαν σημασίαν τοῦ ὄρου. Ὅτι γενικῶς ὑπάρχει ἓνα συγκεκριμένον γεγονός, τὸ ὁποῖον δέον νὰ συνδεθῇ μὲ ἓνα εἰδικὸν ἀποτέλεσμα δικαίου, καὶ ὅτι συνδέεται μὲ τὸ ἀποτέλεσμα δικαίου, ὁλόκληρος ἡ σχέσις αὕτη δημιουργεῖται διὰ τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως. Ὅπως δὲ τὰ δύο γεγονότα ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ γενικοῦ δέον νὰ συνδεθῶν διὰ τοῦ νόμου, οὕτω πῶς πρέπει νὰ συνδεθῶν ταῦτα ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ εἰδικοῦ διὰ τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως. Διὰ τοῦτο ἡ δικαστικὴ ἀπόφασις εἶναι εἰδικὸς κανὼν δικαίου, ἥτοι ἀποτελεῖ τὴν ἀτομίκευσιν ἢ τὴν κατὰ συγκεκριμένον τρόπον τοῦ γενικοῦ ἢ τοῦ ἀφρημένου κανόνος δικαίου, τὴν συνέχισιν τῆς διαδικασίας τῆς δημιουργίας τοῦ δικαίου ἐκ τοῦ γενικοῦ εἰς τὸ εἰδικόν. Μόνον δὲ ἡ πρόληψις ὅτι τὸ δίκαιον συνίσταται ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν γενικὸν κανόνα ἢ ἐσφαλμένη συνταύτισις τοῦ δικαίου μὲ τὸν νόμον θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπισκοτίσῃ τὴν φωτεινὴν αὐτὴν κατανόησιν.

§. 55. Ἡ δικαστικὴ ἀπόφασις δὲν εἶναι ἡ μόνη ὁδὸς, διὰ τῆς ὁποίας τὸ δίκαιον βαθίζει ἀπὸ τῆς ἀφρημένης (γενικῆς) εἰς τὴν συγκεκριμένην (εἰδικὴν) κατάστασιν. Προκειμένου περὶ τῶν ὑπὸ τῶν δικαστηρίων ἐφαρμοζομένων κανόνων ἀσικοῦ δικαίου παρεμβάλλεται μεταξὺ τοῦ νόμου καὶ τῆς ἀποφάσεως ἡ δικαιοπραξία, ἡ ὁποία ἐν σχέσει πρὸς τὸ αἰτιολογοῦν γεγονός ἀποτελεῖ λειτουργίαν εἰδικευτικὴν. Τὰ δύο μέρη ὑπὸ τοῦ νόμου ὄντα ἐκτεταγμένα θέτουν διὰ τὴν ἀμοιβαίαν αὐτὴν συμπεριφορὰν συγκεκριμένους κανόνας, κανόνας οἱ ὅποιοι ῥυθμίζουν μίαν συγκεκριμένην ἀμοιβαίαν συμπεριφορὰν, καὶ τῆς ὁποίας ἡ προσβολὴ ἀποτελεῖ τὸ ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως ὁρισθησόμενον γεγονός, μὲ τὸ ὁποῖον συνδέεται διὰ τῆς κρίσεως τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἀδίκου, ὅπως διατυποῦται τοῦτο ἐν τῇ ἐκτελέσει (executio).

§ 56 Ἄλλὰ καὶ ἡ ὡς «διοικήσεις» χαρακτηρισθεῖσα λειτουργία δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ εἰδίκευσις ἢ συγκεκριμένη διάκρισις νόμων, τουτέστι γενικῶν νόμων. Διὰ τοῦ συνήθους χαρακτηρισμοῦ τῆς διοικήσεως ὡς «ἐκτελέσεως» ἐκφράζεται τοῦτο ἀμέσως. Ἐν τούτοις δέον ἐπὶ τοῦ προκειμένου νὰ διακριθῶν δύο εἶδη περιπτώσεων. Δέον νὰ διακριθῇ ἡ ἄμεσος πολιτειακὴ διοίκησις, ἡ ὁποία ἀκριβῶς ἐμφανίζεται ὡς δικαιοσύνη καὶ ἥτις ὡς πρὸς τὴν λειτουργίαν τῆς δὲν διακρίνεται ἀπὸ τὴν δικαστικὴν δικαιοσύνην. Οἱ εἰδικοὶ σκοποὶ τῆς πολιτειακῆς διοικήσεως ἐπιδιώκονται πρωτίστως διὰ τοῦ τρόπου τῆς δικ-α

στικῆς δικαιοσύνης. Ἡ κοινωνικῶς ποθητὴ κατάστασις δέον νὰ ἐπιτευχθῆ διὰ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ δικαιοσύνη ἀναφέρει κατ'εὐθείαν εἰς τὴν ἀντιφατικὴν ἀντίθεσιν τῆς προβλεπομένης συμπεριφορᾶς τοῦ ἀνθρώπου εἰδικὰς ἐξαναγκαστικὰς πράξεις, ἧτοι τὴν διοικητικὴν τιμωρίαν καὶ τὴν διοικητικὴν ἐκτέλεσιν. Τοῦτο δὲ γίνεται πρῶτον γενικῶς διὰ τῶν διοικητικῶν νόμων ἢ τῶν διαταγμάτων καὶ δεύτερον εἰδικῶς διὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι διακρίνονται ἀπὸ τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως μόνον διὰ τῆς εἰδικότητος τῆς νομικῆς θέσεως τῶν ὀργάνων τῶν θετόντων τὸν εἰδικὸν κανόνα. Ἡ εἰδικότης αὕτη συνίσταται εἰς τὴν *ἀνεξαρτησίαν* τῶν δικαστηρίων (π.ρ.βλ. §. 44). Ὅπως ἡ δικαιοπραξία ἐν τῇ σφαίρα τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, οὕτως καὶ ἡ διοικητικὴ διαταγή, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν διοικητικὴν ἀπόφασιν, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ συγκεκριμένη διάκρισις τοῦ γενικοῦ διοικητικοῦ κανόνος ἀναφορικῶς πρὸς τὸ αἰτιολογοῦν γεγονός. Ἡ διοικητικὴ ἀρχή, οὔσα ἐξουσιοδοτημένη, ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ νόμου, θέτει ἓνα (ἐν ἀντιθέσει ἀπὸ τὴν δικαιοπραξίαν *μονόπλευρον*) ἀτομικὸν κανόνα ἀφορῶντα εἰς τὴν συγκεκριμένην συμπεριφορὰν ἐνὸς ὀρισμένου ἀνθρώπου. Ἡ προσβολὴ δὲ τοῦ κανόνος τούτου ἀποτελεῖ τὸ ἐπίσης ὑπὸ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν ὀρισθησόμενον αἰτιολογοῦν γεγονός, μὲ τὸ ὁποῖον ἡ διοικητικὴ ἀπόφασιν συνδέει τὸ εἰδικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ ἀδίκου τὸ πραγματοποιούμενον ἐν τῇ διοικήσει. Διὰ ποῖον λόγον ὀρισμένοι πράξεις ἔθιμίζονται διὰ ποινικῶν καὶ ἀστικῶν νόμων, τουτέστι γενικῶν κανόνων, ἐκτελουμένων ὑπὸ τῶν *ἀνεξαρτήτων* δικαστηρίων (ποινικῶν καὶ ἀστικῶν), ἐνῶ ἄλλαι πράξεις ἔθιμίζονται διὰ *διοικητικῶν* νόμων, τουτέστι γενικῶν κανόνων, ἐκτελουμένων ὑπὸ ἀνεξαρτήτων διοικητικῶν ἀρχῶν, τοῦτο ἀποτελεῖ ἐρώτημα εἰς τὸ ὁποῖον μόνον ἱστορικῶς εἶναι δυνατὸν ν' ἀπαντήσῃ κανεὶς. Ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι ἡ διὰ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν ἐκτέλεσις διαφέρει θεμελιωδῶς ἀπὸ τὴν διὰ τῶν δικαστηρίων τὴν γενομένην, κατ' ἐλευθέραν «κρίσιν» εἶναι ἀσύστατος, διότι πᾶσα ἐκτελεστικὴ πράξις γίνεται κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον κατ' ἐλευθέραν κρίσιν τοῦ ἐκτελεστικοῦ ὀργάνου, ἐπειδὴ ὁ γενικὸς κανὼν δὲν δύναται ποτὲ νὰ ὀρίσῃ *ὀλοκληρωτικῶς* τὴν τὸν γενικὸν κανόνα εἰδικεύουσαν πρᾶξιν δικαίου, ἐξ ἄλλου ὅμως καμμία τοιαύτη πρᾶξις δικαίου δὲν εἶναι δυνατὴ χωρὶς γενικὸν κανόνα ὀρίζοντα ὅπωςδῆποτε τὴν πρᾶξιν δικαίου. Ὅτι δὲ ἡ προετοιμαστικὴ διαδικασία ἢ ὀδηγοῦσα εἰς τὴν

δικαστικήν κρίσιν, εἶναι κατὰ κανόνα διαφορετικά ἐσχηματισμένη ἀπὸ τὴν διαδικασίαν τὴν ὀδηγοῦσαν εἰς τὴν διοικητικήν πράξιν, τοῦτο ἔχει δευτερεύουσαν μόνον σημασίαν· ἐξ ἄλλου ἢ νεωτέρα ἀνάπτυξις τοῦ δικαίου παρουσιάζει τὴν σαφῆ τάσιν πρὸς ἀναίρεσιν τῆς διαφορᾶς ταύτης.

§ 57 Ἐν τῇ διοικήσει ὅμως ἡ πολιτεία δὲν εἶναι δυνατόν, ὡς νομίζουν τινές, νὰ περιορισθῇ μόνον εἰς τὸ νὰ ὑποχρεώῃ τοὺς ὑπηκόους τῆς εἰς μίαν ὀρισμένην, τὸν σκοπὸν τῆς διοικήσεως εὐνοοῦσαν, συμπεριφορὰν (ἐπιτυγχανομένην διὰ ποινικῆς ἢ ἐκτελεκτικῆς ἀπειλῆς ἀναφερομένης εἰς τὴν ἀντίθετον συμπεριφορὰν), ἀλλὰ δύναται ἀμέσως νὰ θέσῃ μόνη τῆς τὰ γεγονότα τὰ πραγματοποιοῦντα τὸν σκοπὸν τῆς διοικήσεως. Ἴδου ἓνα παράδειγμα: ἡ ἔμμεσος πολιτικὴ διοικήσις πρὸς καλλιτέρευσιν τῆς ὑγείας πραγματοποιεῖται εἰς τρόπον ὥστε οἱ ὑπήκοοι ὑποχρεοῦνται διὰ νόμων ὑγιεινῆς νὰ συμπεριφέρονται ἐν περιπτώσει ἐπιδημιῶν κατὰ ἓνα ὀρισμένον τρόπον διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ τιμωροῦνται· ὑποχρεοῦνται π. χ. νὰ καίουν τὰ ἐνδύματα τῶν ἀσθενῶν, νὰ οἰκοδομοῦν νοσοκομεῖα μὲ ἰδιωτικά μέσα, καὶ νὰ τὰ διατηροῦν ἐπίσης μὲ ἰδιωτικά μέσα κ.τ.λ. Κατὰ τὴν ἔμμεσον πολιτειακὴν διοικήσιν εἶναι αὕτη αὕτη ἡ πολιτεία ἡ ὁποία οἰκοδομεῖ νοσοκομεῖα, διορίζει ἰατροὺς, θεραπεύει ἀσθενεῖς κ.τ.λ. Ποίαν νομικὴν σημασίαν ἔχει τὸ γεγονός τοῦτο; Ὅτι εἰς ὀρισμένους ἀνθρώπους, ὡς «πολιτειακὰ ὄργανα» χαρακτηριζομένους, ἐπιβάλλεται ἡ τοιαύτη συμπεριφορὰ ὡς καθῆκον. Ὡς «πολιτειακὰ ὄργανα» κατὰ τὴν στενωτέραν ταύτην ἔννοιαν τοῦ ὄρου, τὴν δηλοῦσαν μίαν ἀντίθεσιν μεταξὺ πολιτειακοῦ ὄργάνου καὶ ἀπλοῦ «ὑπηκόου», θεωροῦνται μόνον ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς τεχνικῆς τοῦ δικαίου ἓνα ὀρισμένον χαρακτῆρα, ἥτοι εἶναι ὑπάλληλοι. Ὁ ἀκριβέστερος ὀρισμὸς τῆς ἐννοίας ταύτης γίνεται ἐν τῇ θεωρίᾳ περὶ πολιτειακῶν ὀργάνων. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄς λεχθῇ προσέτι ὅτι πρόκειται περὶ λειτουργῶν οἱ ὁποῖοι ἴστανται ὑπὸ τὸ πειθαρχικὸν δίκαιον καὶ ἔχουν τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ὡς κύριον ὑποχρεωτικὸν ἐπάγγελμα, καὶ οἱ ὁποῖοι λαμβάνουν ὀρισμένον μισθὸν ἀπὸ κεντρικόν τι ταμεῖον τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζεται ὡς *fiskus* ἢ ὡς πολιτειακὸς *fiskus*. Ἀπὸ τὸ ταμεῖον τοῦτο καλύπτονται καὶ τὰ ἄλλα ἔξοδα τῆς διοικήσεως· κατ' ἀρχὴν δὲ τὰ χρήματα τοῦ ταμεῖου προέρχονται ἀπὸ φόρους τῶν ὑπηκόων.

§. 58. Ἡ θεωρία περὶ τῆς «*διαίρεσεως τῶν ἐξουσιῶν*» ἀφορᾷ εἰς ἓνα πολιτικὸν αἶτημα συνιστάμενον εἰς τὸ ὅτι αἱ τρεῖς λειτουργίαι τῆς πολιτείας, ἡ νομοθεσία, ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ διοίκησις, δεόντ' ἀναδιανεμηθῶν εἰς τρία ἀπ' ἀλλήλων τεχνικῶς ἀπομεμονωμένα ὄργανα ἢ εἰς τρεῖς κατηγορίας ὀργάνων. Καίτοι δὲ τὸ αἶτημα τοῦτο ἀναγνωρίζεται κατ' ἀρχὴν ὑπὸ τῶν πλείστων συγχρόνων πολιτειῶν, ἐν τούτοις ποτὲ δὲν πραγματοποιεῖται πλήρως. Ἡδη ἡ συνταγματικὴ μοναρχία, πρὸς θεμελίωσιν τῆς ὁποίας κυρίως χρησιμεύεται, παρουσιάζει σημαντικὰς ἐξαιρέσεις, καθ' ὅτι ὁ μονάρχης ἐμφανίζεται τόσον ὡς ὄργανον τῆς νομοθεσίας, ὅσον καὶ τῆς ἐκτελέσεως, τὰ δὲ ἀνώτατα ὄργανα τῆς διοικήσεως, οἱ ὑπουργοί, εἶναι ὑπεύθυνοι ἀπέναντι τοῦ ὀργάνου τῆς νομοθεσίας, οἱ δὲ δικασταὶ ὀρίζονται ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως κ.τ.λ.

Εἰς τὰς δημοκρατικὰς πολιτείας ὑπάρχει ἡ τάσις πρὸς συγκέντρωσιν ὅλων τῶν λειτουργιῶν τῆς πολιτείας εἰς τὰς χεῖρας τοῦ λαοῦ ἢ τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ λαοῦ, ἐνῶν εἰς τὰς αὐταρχικὰς πολιτείας ὅλαι αἱ λειτουργίαι τῆς πολιτείας συγκεντροῦνται εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ μονάρχου. Τὸ δόγμα συνεπῶς περὶ τῆς διαίρεσεως τῶν ἐξουσιῶν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ αἰτιολογηθῇ οὔτε ἀπὸ τὴν ἀποψιν τῆς αὐταρχίας οὔτε ἀπὸ ἐκείνην τῆς δημοκρατίας· δικαιολογεῖται μόνον ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν πολιτικὴν κατάστασιν ἐκ τῆς ὁποίας προέκυψεν. Εἰς τὴν παραμονὴν τῆς μεγάλης δημοκρατικῆς ἐπαναστάσεως, εἰς χρόνον καθ' ὃν ὁ λαὸς ἀρχίζει σαφῶς νὰ ἀντιτίθεται κατὰ τῆς ἀπειρορίστου δυνάμεως τοῦ μονάρχου, ἡ μάζα τῶν ὑποτεταγμένων εἰς τοὺς νόμους ἀξιοῖ ἐντόνως νὰ συμμετάσχη εἰς τὴν θέσπισιν τῶν κανόνων, τὸ ὑπὸ τῶν συντηρητικῶν πολιτικῶν ἀντιπροσωπευόμενον δόγμα παραχωρεῖ τὴν νομοθεσίαν ἤτοι τὴν δημιουργίαν γενικῶν κανόνων εἰς ἀντιπροσωπείαν τοῦ λαοῦ (ἐν συνδυασμῷ ὅμως μὲ τὸν μονάρχην), ἐπιφυλάσσει ὅμως ἡ ἀντιπροσωπεία εἰς τὸν μονάρχην τὴν ἐκτέλεσιν, *ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν οὐσίαν καὶ τὴν ἐννοιαν αὐτῆς*. ὡς λειτουργίας ἀνεξαρτήτου ἀπὸ τὴν νομοθεσίαν καὶ θέλει νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὸ μὲ τὴν ἐκτέλεσιν ἐπιφορτισμένον ὄργανον ἀνεξάρτητον τινὰ θέσιν ἀπὸ τὴν βουλήν, νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὴν πολεμουμένην μοναρχικὴν ἀρχὴν ἓνα *refugium*. Ἡ ἐξουσία τῆς πολιτείας, ἡ ἀποτελοῦσα οὐσιώδη ἐνότητα, πρέπει νὰ χωρισθῇ, διὰ νὰ καταστῇ δυνατόν ὥστε ὁ μονάρχης νὰ διεκδικήσῃ τουλάχιστον ἓνα μέρος αὐτῆς ἀπε-

ριορίστως και ούτω να δημιουργηθῆ, εἰ δυνατόν, ἰσορροπία μεταξὺ τῶν ἐξουσιῶν. Ἐφ' ὅσον δὲ ἡ ἔννοια τῆς διαιρέσεως τῶν ἐξουσιῶν ἐμπεριέχει τὴν ἰδέαν τῆς διαιρέσεως τῆς πολιτικῆς δυνάμεως, τῆς συνενώσεως και συγκεντροώσεως τῆς δυνάμεως ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶναι δυνατόν νὰ ἐφαρμοσθῆ και ἐντὸς τῆς δημοκρατικῆς ὀργανώσεως. Ἐν τούτοις ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν ἐπιτυγχάνει τόσον μὲ τὴν διανομὴν τῶν τριῶν θεμελιωδῶν λειτουργιῶν εἰς τρία διάφορα ὄργανα, ὅσον μὲ τὴν παράδοσιν μιᾶς και τῆς αὐτῆς λειτουργίας εἰς πολλοὺς πρὸς ἀλλήλους, εἰ δυνατόν, κατὰ τὰ πολιτικὰ αὐτῶν συμφέροντα, ἀντιμαχομένους φορεῖς ὀργάνων εἰς τρόπον ὥστε ἡ λειτουργία νὰ ἐκτελεῖται ἀπὸ σύνθετον ὄργανον.

Ἄλλοτετα ὁμως ἀπὸ τὴν διαίρεσιν μεταξὺ νομοθεσίας και ἐκτελέσεως εἶναι εἰς τὰ σύγχρονα συντάγματα ἡ διάκρισις μεταξὺ δικαιοσύνης και διοικήσεως. Ἐν τούτοις ἡ διάκρισις αὕτη ἀποβάλλει σὺν τῷ χρόνῳ τὴν σπουδαίαν τῆς σημασίαν, ἔνεκα τῆς καθημερινῶς ἀναπτυσσομένης προσομοιώσεως τῆς διοικητικῆς διαδικασίας πρὸς τὴν διοικητικὴν τοιαύτην, τῆς ἐπεκτάσεως τῆς διοικητικῆς δικαιοσύνης κ. τ. λ.

B. Τὰ ὄργανα τῆς δημιουργίας

(Τὰ πολιτειακὰ ὄργανα)

§ 59. Ἡ πολιτειακὴ τάξις δημιουργεῖται καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς βαθμίδας ὑπὸ ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων ἡ λειτουργία, ἡ θεσπίζουσα κανόνας, ὀρίζεται ὑπ' αὐτῆς ταύτης τῆς τάξεως, διότι ὁ κανὼν ἀνωτέρας βαθμίδος ὀρίζει τὰς προϋποθέσεις ὑπὸ τὰς ὁποίας τίθεται ὁ κανὼν κατωτέρας βαθμίδος. «Ὁργανον» λοιπὸν τῆς πολιτειακῆς τάξεως εἶναι ὁ τὴν πολιτειακὴν τάξιν, ὅπωςδῆποτε, δημιουργῶν ἢ ἐκτελῶν. Κατὰ τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα πᾶσα πρᾶξις θετικῆς δημιουργίας κανόνων δικαίου εἶναι συνάμα πρᾶξις ἐκτελέσεως τῶν κανόνων· μόνον ἡ λογικῶς πρώτη πρᾶξις τῆς προϋποθέσεως τοῦ θεμελιώδους κανόνος ὡς καθαρὰ θέσις δὲν εἶναι και ἐκτέλεισις ὅπως και ἡ τελευταία πρᾶξις τῆς ἐκτελέσεως ἢ θέσις τῆς ἀναγκαστικῆς πράξεως, δὲν εἶναι πλέον θέσις κανόνος.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου δέον νὰ σημειωθῆ, ὅτι διὰ τὴν πολιτειολογίαν